

УДК 347.457(477+479.24)

ОЗНАКИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

SIGNS OF SECURITIES LAW OF UKRAINE AND AZERBAIJAN REPUBLIC

Сон-Пюігреньє П.Ю.,

*здобувач кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

У статті на підставі аналізу законодавчих визначень цінних паперів в Україні та Азербайджанській Республіці виділено основні ознаки цінних паперів. Зроблено висновок про схожість підходів до нормативного закріплення поняття цінного паперу та його ознак у цих двох країнах. Одним із напрямків таких взаємовідносин повинен стати міждержавний обіг цінних паперів та обмін інвестиціями.

Ключові слова: цінні папери, ознаки цінних паперів, формалізм цінних паперів, публічна достовірність цінних паперів, оборотоздатність цінних паперів.

В статье на основании анализа законодательных определений ценных бумаг в Украине и Азербайджанской Республике выделены основные признаки ценных бумаг. Сделан вывод о схожести подходов к нормативному закреплению понятия ценной бумаги и ее признаков в указанных странах. Одним из направлений таких взаимоотношений должен стать межгосударственный оборот ценных бумаг и обмен инвестициями.

Ключевые слова: ценная бумага, признаки ценных бумаг, формализм ценных бумаг, публичная достоверность ценных бумаг, оборотоспособность ценных бумаг.

In this article based on an analysis of legislative definitions of securities in Ukraine and the Republic of Azerbaijan the main characteristics of the securities are defined. It is concluded that the similarity of approaches to regulatory determination of the concept of security and its features in these countries. One of the directions of these relations should become an interstate circulation of securities and investment s' exchange.

Key words: security, characteristics of the securities, formalism of securities, public reliability of the securities, tradable securities.

Актуальність теми. Розпад СРСР та перехід країн, що утворилися на його території, від адміністративно-командних методів регулювання економічних відносин до методів, притаманних для ринкової економіки, змусив законодавця у цих країнах зосередити свою увагу на ряді інститутів цивільного та господарського права, що не набули належного нормативного регулювання за радянських часів, серед яких окремо слід назвати цінні папери. Так, на початку 90-х рр. минулого століття в цілому ряді пострадянських держав приймалися закони про цінні папери та фондовий ринок. Звичайно, законодавство кожної з країн пішло по своєму, особливому шляху, але, враховуючи спільність передумов, формування характеризується більшою чи меншою схожістю. Зокрема багато схожих рис у регулюванні випуску

та обігу цінних паперів виявляється при аналізі законодавчих актів України та Азербайджанської Республіки. Слід відзначити, що, незважаючи на геополітичні зміни, ці держави продовжують розвивати політичні, економічні, правові, культурні взаємовідносини як самостійні, незалежні учасники міжнародних відносин. Одним із напрямків таких взаємовідносин повинен стати міждержавний обіг цінних паперів, обмін інвестиціями. У цьому контексті актуальним є питання гармонізації законодавства України та Азербайджану у сфері регулювання цінних паперів, зокрема єдність підходів щодо визначення поняття цінного паперу та його характерних ознак, що забезпечить визнання і можливість обігу цінного паперу, випущеного в одній з цих держав, на території іншої.

Питання визначення поняття цінних паперів та виділення їхніх основних ознак розглядаються в значній кількості наукових робіт, зокрема таких авторів, як М.М. Агарков, В.А. Белов, В.І. Гостюк, Д.В. Мурзін, Р.А. Майданник, І.Р. Назарчук, Н.Й. Нерсесов, О.І. Онуфрієнко, Л.В. Панова, В.В. Посполітак, О.М. Решетіна, В.Л. Яроцький та ін. Проте ці науковці досліджували зазначені питання, як правило, в межах внутрішньодержавного аспекту та не розглядали їх в контексті схожості та відмінності правового регулювання в різних країнах, зокрема в Україні та Азербайджанській Республіці.

Тому **метою статті** є порівняльно-правове дослідження основних ознак цінних паперів відповідно до законодавства України й Азербайджанської Республіки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз законодавчих визначень цінних паперів свідчить про те, що законодавець як в Україні, так і в Азербайджані дотримується схожих підходів до розуміння цінного паперу як документу, який, будучи реччю, містить в собі інформацію про зобов'язальне право. Такий підхід є проявом слідування подвійній (чи двосединій) природі цінних паперів як таких, що регулюються нормами як речового, так і зобов'язального права.

Поєднання речових та зобов'язальних прав гармонізовано у законодавчому визначенні цінного паперу згідно із законодавством України [1, с. 314]. Відповідно до ч. 1 ст. 194 ЦК України та ч. 1 ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» цінним папером є документ установленної форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам. Законодавче визначення цінного паперу, що міститься у ч. 1 ст. 163 Господарського кодексу України (надалі – ГК України) є майже тотожним з попереднім з тією лише відмінністю, що ГК України до суб'єктів, які можуть випускати (видавати) цінні папери, відносить тільки суб'єктів господарювання.

Відповідно до ст. 987.1 ЦК Азербайджанської Республіки (надалі – ЦК АР) цінним папером є документ, який засвідчує з дотриманням встановленої форми яке-небудь право, здійснення або передача якого без цього документа неможливі. З передачею цінного паперу переходять усі засвідчені ним права.

Виходячи з наведених легальних визначень, можна виділити ряд ознак, властивих для цінних

паперів. Так, на підставі аналізу положень ч. 1 ст. 194 ЦК України й абз. 2 ч. 1 ст. 163 ГК України В.В. Посполітак вважає, що для будь-якого цінного паперу характерними є такі ознаки:

- 1) цінним папером є документ;
- 2) документ має бути встановленої форми;
- 3) документ має містити відповідні реквізити;
- 4) документ має посвідчувати грошове або інше майнове право, яке визначає взаємовідносини між особою, яка його випустила (видала), і власником;
- 5) документ передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску (видачі),
- 6) документ передбачає можливість передачі прав, що впливають з нього, іншим особам [2].

За деякими виключеннями, ці ознаки впливають і з дефініції цінного паперу за ЦК АР, тому їх доцільно розглянути детально.

Наведені вище визначення цінних паперів називають їх документами. Проте подальший аналіз законодавчих положень обох держав свідчить, що законодавець визнає цінними паперами як ті, що випущені в документарній формі, так і випущені у бездокументарній формі. Так, частина 3 ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» встановлює, що цінні папери за формою існування поділяються на бездокументарні цінні папери та документарні цінні папери. ЦК АР окремо не класифікує цінні папери на випущені в документарній та бездокументарній формі, проте містить спеціальну ст. 996 «Бездокументарні цінні папери», присвячену регулюванню випуску та обігу цінних паперів у цій формі.

Існуюча на перший погляд суперечність у законодавстві щодо можливості існування бездокументарного цінного паперу як документа, випущеного у бездокументарній формі, перестав здаватись такою після аналізу законодавчого визначення поняття «документ».

Стаття 1 Закону України «Про інформацію» визначає документ як матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі. Більш розширене визначення міститься у ст. 1 Закону України «Про обов'язковий примірник документів»: документ – матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носіїві. Згідно із Законом Азербайджанської Республіки «Про інформацію, інформатизацію та захист інформації» документована інформація (документ) – це документована інформація, зафіксована на матеріальних носіях у текстовій, голосовій або образотворчій формі, що дає можливість ідентифікації, незалежно від її джерела, місця зберігання, офіційного статусу, виду влас-

ності незалежно від того, чи створена вона організацією, які належить.

Отже, законодавство України та Азербайджанської Республіки одноставне в розумінні документу як будь-якого матеріального джерела закріплення та передачі інформації. Виходячи зі сказаного, визначення цінного паперу як документа означає, що він виступає матеріальним джерелом закріплення інформації про майнове право, який існує у формі, передбаченій законодавством.

Таким чином, нормативне визначення цінного паперу у сукупності з поділом цінних паперів на форми призводить до виникнення конструкції «цінний папір у документарній формі» та «цінний папір у бездокументарній формі». Тому, як вірно відзначає В.В. Посполітак, до назв форм цінних паперів слід відноситися як до власних назв цих форм, які традиційно склалися історично і сприйняті законодавцем. Форма цінного паперу впливає на порядок обліку та передачі прав за цінними паперами, проте не впливає на об'єм прав за цінним папером, тобто на зобов'язальні відносини між власником цінного паперу та особою, зобов'язаною за цінним папером (емітентом) [2]. При цьому цінний папір може існувати лише в чітко визначеній, передбаченій для нього законодавством формі – документарній або бездокументарній (чи в будь-якій із них). Відповідно до ч. 2 ст. 196 ЦК України документ, який не відповідає формі, встановленій для цінних паперів, не є цінним папером. Так само статтею 987.3 ЦК АР встановлено, що невідповідність цінного паперу встановленій для нього формі спричиняє його нікчемність. Тому не можна погодитись з О.В. Агапєєвою, яка на підставі багатоманітності видів і форм цінних паперів пропонує у визначенні цінного паперу закріпити лише те, що «форма фіксації не є невід'ємною ознакою цінного паперу та має лише значення для здійснення і захисту засвідченого цінним папером права її володільця. Цінний папір, незалежно від носія інформації, становить собою цінність як титул прав, зосередження інформації про наявність прав та їх належність» [3, с. 9–10]. Разом з тим аналіз нормативних положень як України, так і Республіки Азербайджан свідчить, що ознакою цінного паперу є те, що ним є документ встановленої форми.

До ознак цінного паперу відносять також наявність у нього відповідних реквізитів. Ця ознака включена до визначення цінного паперу в українському законодавстві, хоча ЦК АР, визначаючи поняття цінного паперу, не включає до його визначення згадки про необхідні реквізити. Разом з тим у ст. 987.3 ЦК АР чітко зазначено, що відсутність обов'язкових реквізитів цінного паперу, так само

як і невідповідність цінного паперу встановленій для нього формі, спричиняє його нікчемність.

Про важливість зазначеної ознаки свідчить хоча б те, що вимоги до реквізитів цінних паперів регулюються, як правило, законом. Про це чітко зазначено у ч. 1 ст. 196 ЦК України. ЦК АР допускає регулювання реквізитів цінних паперів й іншими нормативно-правовими актами, але обов'язково у встановленому законами порядку (ст. 987.2). У зазначених нормах ЦК України та АР законодавець чітко розрізняє: а) реквізити цінних паперів; б) вимоги щодо форми цінного паперу; в) інші необхідні вимоги.

Необхідно відзначити, що вимоги щодо реквізитів цінного паперу, як і щодо форми існування, характеризують «речову сторону» цінного паперу. Посвідчені цінним папером права не можуть мати реквізитів. Проте на практиці неможливим є також і повне визначення реквізитів цінних паперів у бездокументарній формі. Аналіз положень Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» і ЦК АР свідчить про те, що ними визначаються реквізити лише цінних паперів у документарній формі. Власне, саме визначення бездокументарного цінного паперу не містить згадки про його реквізити (ч. 3 ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», ст. 996.1 ЦК АР). Як вірно відзначає В.В. Посполітак, це може суттєво вплинути на сам факт існування певних цінних паперів, оскільки документ, який не містить обов'язкових реквізитів цінних паперів і не відповідає формі, встановленій для цінних паперів, не є цінним папером в Україні (ч. 2 ст. 196 ЦК України) [2] і визнається нікчемним в Азербайджані (ст. 987.3 ЦК АР).

Наявність вимог чинного законодавства до форми та реквізитів цінного паперу в теорії цивільного права об'єднується єдиною ознакою, яка іменується формалізмом цінних паперів. Ця ознака характеризує цінний папір як об'єкт речового права.

Ознакою цінного паперу, що характеризує його як об'єкт зобов'язального права, є втілене у ньому певне суб'єктивне право.

Законодавства України та Азербайджану дещо по-різному підходять до визначення кола цих прав.

Відповідно до законодавчих визначень поняття «цінний папір», що містяться в ЦК, ГК та Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок», цінний папір посвідчує грошові або інші майнові права. Проте така законодавча норма дещо звужує те коло прав, які можуть закріплюватись цінним папером, лише до майнових. ЦК АР, навпаки, необмежено розширює коло таких прав, зазначаючи, що цінним папером посвідчується яке-небудь право (ст. 987.1). Такий підхід також не можна визнати

цілком вдалими, хоча й ЦК АР у ст. 987.2 уточнює, що види прав, які посвідчуються цінними паперами, визначаються законами про цінні папери або у встановленому ними порядку.

На особливості змісту цінних паперів звертав увагу ще М.М. Агарков. Як він вірно вказував, зміст цінних паперів можуть становити різні категорії суб'єктивних цивільних прав – речові, зобов'язальні, членства в корпорації тощо [4, с. 5–18]. В.Л. Яроцький справедливо уточнює, що цінні папери можуть посвідчувати як окремі з цих прав, так і їх комбінаційні поєднання. Наприклад, нормативно визначена комбінація декількох правових можливостей, що набувають у зв'язку з цим характеру окремих правомочностей посвідченого цінним папером єдиного майнового права, становить зміст акції [5, с. 25–26].

Так, у ст. 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» зазначається, що акція – це іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені ЦК України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Таким чином, вже у визначенні такого цінного паперу, як акція, Закон, всупереч загальному визначенню цінних паперів, передбачає можливість закріплення акцією немайнових прав.

Іншим чином визначає акцію Закон України «Про акціонерні товариства». Згідно із ч. 1 ст. 20 Закону акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього акціонерного товариства.

Для більш детального дослідження цивільних прав, засвідчених таким цінним папером, як акція, доцільно зосередити увагу на змісті корпоративних прав. Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства» корпоративні права – це сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які впливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами. Схоже визначення міститься у ч. 1 ст. 168 ГК України: корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні

господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

ЦК України та ЦК АР не використовують терміну «корпоративні права», проте містять перелік прав учасників господарського товариства (ст. 116 ЦК України, ст. 65.1 ЦК АР), які, по суті, становлять ті самі корпоративні права, про які йдеться в ГК України [6, с. 11–12]. Схожий, але дещо розширений перелік прав акціонерів міститься і в ст. 25 Закону України «Про акціонерні товариства» та ст. 106-1 ЦК АР. Аналіз цих прав дозволив Р.Б. Прилуцькому та М.В. Приймаченко зробити висновок про поєднання майнових, зобов'язальних і організаційно-управлінських елементів в корпоративних відносинах, що і становлять власне їх специфіку [7, с. 29]. З цією думкою слід погодитись, але доповнивши її також згадкою про інформаційну складову (право на отримання інформації про господарську діяльність товариства). Причому Закон Азербайджанської Республіки «Про захист прав інвесторів на ринку цінних паперів» передбачає, що право на отримання інформації належить будь-якому інвестору цінних паперів, які перебувають в обігу на ринку (ст. 3). Тому правова природа корпоративних прав, як влучно підкреслює І.В. Спасибо-Фатєєва, не дозволяє стверджувати про їх виключно майновий або виключно немайновий характер [8].

Інші види цінних паперів також можуть посвідчувати поєднання кількох видів суб'єктивних прав. Наприклад, коносамент, за словами О.С. Кокіна, є правовою формою виразу речових і зобов'язальних прав – права власності на вантаж і права вимагати його видачі в порту призначення [9, с. 8–9]. Це стосується й інших товаророзпорядчих цінних паперів (товарних паперів за термінологією ЦК АР).

Звичайно, деякі цінні папери можуть посвідчувати лише окрему категорію суб'єктивних прав. Так, вексель закріплює зобов'язальне право векселедержателя вимагати сплати зобов'язаною особою визначеної суми після настання строку платежу.

У цілому можна погодитись із В.І. Гостюком, що система прав, які можуть бути посвідчені цінними паперами, включає окремо або в сукупності речові, зобов'язальні і членські (управлінські) права [10, с. 4]. Це твердження потребує уточнення лише в тій частині, що членські права не тотожні управлінським, оскільки, окрім останніх, включають й інші права: право на вихід з товариства, на інформацію про діяльність товариства тощо.

Ще однією ознакою цінного паперу, що є проявом його зобов'язальної природи, є те, що він ви-

значає взаємовідносини його емітента і власника та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером.

Загальні положення щодо здійснення виконання зобов'язань за цінним папером викладені у ст. 198 ЦК України та ст. ст. 988.2–988.5 ЦК АР. Ці норми були розроблені на основі ст. 193 Модельного ЦК для держав-учасниць СНД, згідно з якою особа, яка видала цінний папір, та всі особи, які індосували його, відповідають перед його законним володільцем солідарно. У випадку задоволення вимоги законного володільця цінного паперу про виконання посвідченого ним зобов'язання однією чи кількома особами із тих, які зобов'язалися за цінним папером, вони набувають права зворотної вимоги (регресу) до решти осіб, які зобов'язалися за цінним папером.

Вказане положення було уточнене українським законодавцем шляхом внесення змін до ч. 1 ст. 198 ЦК України в частині вказівки, що мова йде про ордерний цінний папір. Видається, що вказаної поправки потребує і ст. 988.3 ЦК АР, оскільки, відповідно до ст. 993.3 цього Кодексу, особа, яка передає право за ордерним цінним папером (індосант), несе відповідальність не тільки за існування права, але й за його існування. Згідно ж зі ст. 993.2 особа, яка передала право за цінним папером, несе відповідальність за недійсність відповідної вимоги, але не за її виконання. Очевидно, що остання норма стосується цінних паперів на пред'явника та іменних цінних паперів. Отже, відповідальність за виконання за такими цінними паперами будуть нести особи, які їх видали.

Статтею 988.2 ЦК АР передбачено, що боржник зобов'язаний провести виконання за цінним папером тільки одночасно з його передачею йому. Вважається, що і ця норма не має загального характеру і поширюється лише на цінні папери, які Кодексом називаються товарними паперами (складське свідоцтво, коносамент тощо).

Водночас загальними, тобто такими, що поширюються на будь-які цінні папери, є норми ч. 2 ст. 198 ЦК України та ст. 988.4 ЦК АР. У них закріплена одна з найважливіших ознак цінних паперів, яка в теорії цивільного права отримала назву публічної достовірності. Згідно з вказаними нормами відмова від виконання зобов'язання, посвідченого цінним папером, з посиланням на відсутність підстави зобов'язання або на його недійсність не допускається. Узагальнено ознаку публічної достовірності можна визначити, скориставшись формулюванням А.О. Богустова: «У підсумку ця властивість виражається в спрощеному порядку передачі прав і незалежності прав належного держателя документа від права його попередника» [11, с. 70].

Визначення цінних паперів за українським законодавством містить вказівку на ще одну їхню ознаку – можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам, тобто оборотоздатність цінних паперів. Ця ознака не включена до визначення цінного паперу у ст. 987.1 ЦК АР, проте згадана у цій же статті окремо: «З передачею цінного паперу переходять усі посвідчені нею права».

Порядок передачі прав за цінним папером залежить від такої їхньої характеристики, яка у законодавстві України називається формою їх випуску. За цією формою вони поділяються на цінні папери на пред'явника, іменні або ордерні. Має свої особливості і передача прав на цінні папери, випущені у бездокументарній формі.

Аналіз нормативних положень дозволяє виділити також таку ознаку цінних паперів, як їх визначеність законом. Так, відповідно до ч. 2 ст. 195 ЦК України види цінних паперів та порядок їх обігу встановлюються законом. Стаття 997.1 ЦК АР містить ще більш конкретне положення: до цінних паперів належать ордер, вексель, чек, облігація, акція, товарний папір, депозитний сертифікат, іпотечний лист, опціон, ф'ючерс, закладна, житловий сертифікат, інвестиційний пай та інші документи, які цим Кодексом віднесені до цінних паперів. З цих законодавчих положень слідує висновок, що суб'єкти цивільних правовідносин не мають права довільно надавати документам характеру цінних паперів, якщо чинним законодавством не передбачається можливість їх випуску і обігу. Таким чином, конструювання нових видів цінних паперів можливе виключно на рівні закону [5, с. 104–105], а для визнання документу цінним папером в Азербайджані необхідно його визначення таким виключно ЦК АР.

У цивілістичній літературі, присвяченій цінним паперам, окремо згадується така їх ознака, як необхідність пред'явлення цінного паперу для здійснення посвідченого ним права. М.М. Агарков вважав цю ознаку визначальною. На думку цього вченого, необхідність пред'явлення паперу для здійснення вираженого в ній права має подвійне значення. По-перше, це необхідно кредитор для легітимзації його як суб'єкта вираженого в ньому права. Зокрема, для витребування від боржника за папером виконання його зобов'язання кредитор повинен пред'явити папір. Без паперу кредитор може бути позбавлений можливості здійснити своє право вимоги. Боржник має право відмовити у виконанні, якщо папір йому не пред'явлений. По-друге, особа, зобов'язана за папером, може виконувати свій обов'язок тільки щодо пред'явника паперу. В іншому випадку вона буде нести відповідальність перед суб'єктом,

управомоченим папером, зокрема боржник за цінним папером зобов'язально-правового змісту може виявитись змушеним двічі виконати своє зобов'язання. Виконавши ж правильному держателю паперу, він погашає своє зобов'язання. Таким чином, легітимація держателя цінного паперу як суб'єкта відповідного права має значення як в інтересах самого держателя, якого він уповноважує виступити з відповідною вимогою, так і в інтересах зобов'язаної особи, яка, виконавши свій обов'язок пред'явника, звільняє себе від відповідальності перед дійсним суб'єктом права, якщо держатель таким не був. Водночас М.М. Агарков визнавав і те, що пред'явлення цінного паперу завжди необхідне для здійснення вираженого в ньому права, але не завжди достатнє. Зокрема легітимаційне значення пред'явлення паперу само собою є достатнім тільки в тому випадку, коли цінний папір є папером на пред'явника. У випадку цінних паперів інших, ніж папери на пред'явника, для обґрунтування претензій держателя, а також для визнання виконання з боку боржника, вчиненим за належною адресою, необхідна ще додаткова легітимація, різна для окремих видів цінних паперів [4, с. 8–9].

На сьогоднішній день зазначена ознака включена до визначення цінного паперу, що міститься у ст. 189 Модельного ЦК для держав-учасниць СНД. Відмова від неї законодавців України та Азербайджану пояснюється появою бездокумен-

тарних цінних паперів, пред'явлення яких через відсутність традиційної паперової форми є неможливим. Втративши універсальність, ознака, що розглядається, втратила і своє вирішальне значення для визначення правової природи усіх форм випуску цінних паперів [5, с. 32]. Ключовою у цій площині видається легітимація праволодильця за цінним папером, про яку згадував М.М. Агарков. Саме ця юридична процедура необхідна для здійснення або передачі прав за цінним папером. Вона може здійснюватися як шляхом простого пред'явлення цінного паперу на пред'явника або ордерного цінного паперу, так і шляхом отримання відомостей про власників іменних цінних паперів з реєстру власників іменних цінних паперів або депозитарного обліку [2].

Таким чином, останньою ознакою цінного паперу слід назвати необхідність легітимації правовласника для здійснення і передачі посвідченого нею права.

Висновки. Законодавства України й Азербайджану в цілому характеризуються схожим підходом до цінного паперу як документа, що може існувати як в документарній, так і бездокументарній формі, основними ознаками якого є: формалізм як наявність вимог до форми та реквізитів цінного паперу; посвідчені цінним папером майнові та немайнові права (речові, зобов'язальні, членські); публічна достовірність; оборотоздатність; визначеність законом; необхідність легітимації праволодильця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цінні папери : збірка нормативних матеріалів та аналітичних статей / під ред. А.М. Нагорного, К.М. Гуцалової. – К. : Юстиніан, 2006. – 872 с.
2. Посполітак В.В. Правове визначення поняття цінних паперів. Ознаки та класифікація цінних паперів / В.В. Посполітак // Юридичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 92–103.
3. Агапеева Е.В. Ценные бумаги как объекты гражданского оборота по законодательству России и США : Сравнительно-правовой анализ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право, предпринимательское право, семейное право, международное частное право» / Е.В. Агапеева. – М., 2006. – 23 с.
4. Агарков М.М. Учение о ценных бумагах / М.М. Агарков. – М. : Фин. изд-е НКФ СССР, гос. тип им. Е. Соколовой, 1927. – 165 с.
5. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції) : [монографія] / В.Л. Яроцький. – Х. : Право, 2006. – 544 с.
6. Спасибо-Фатеева І.В. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності / І.В. Спасибо-Фатеева // Українське комерційне право. – 2004. – № 5. – С. 9–18.
7. Прилуцький Р.Б. Про визначення поняття та класифікацію цінних паперів у законодавстві України / Р.Б. Прилуцький, М.В. Приймаченко // Юридична наука. – 2013. – № 4. – С. 26–33.
8. Спасибо-Фатеева І.В. Правова природа корпоративних відносин / І.В. Спасибо-Фатеева // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 5. – С. 87–99.
9. Кокин А.С. Коносамент. Правовые аспекты / А.С. Кокин. – М. : Транспорт, 1987. – 149 с.
10. Гостюк В.І. Цивільно-правові договори з цінними паперами за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право, предпринимательское право, семейное право, международное частное право» / В.І. Гостюк. – К., 2005. – 20 с.
11. Богустов А.А. Ценные бумаги как объекты прав в гражданском праве стран-участников СНГ : сравнительно-правовой анализ : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / А.А. Богустов. – М., 2012. – 204 с.